

## **ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА**

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Сангийн яам, Санхүүгийн зохицуулах хороо хариуцан боловсруулахаар тусгагдсан.

Тогтоолын хэрэгжилтийг бодлогын баримт бичгүүдийн холбогдох зорилтуудтай уялдуулан хангах зорилгоор Сангийн сайдын 2019 оны 227 дугаар тушаалаар байгуулагдсан Сангийн яам, Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк, хөрөнгийн зах зээлийн дэд бүтцийн байгууллагууд, зах зээлийн оролцогчдын төлөөлөл болох Үнэт цаасны арилжаа эрхлэгчдийн холбооны бүрэлдэхүүнээс бүрдсэн Ажлын хэсэг хамтран Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2020 оноос эхлэн боловсрууллаа.

Үнэт цаасны тухай анхны хууль нь иргэдэд өмчийн хуваарилалтыг оновчтой хийх тогтолцоог бүрдүүлэх зорилгоор 1994 онд батлагдаж, улмаар зах зээлийг зохицуулж, хяналт тавих Үнэт цаасны хороо байгуулагдаж, хөрөнгийн зах зээлд оролцогч мэргэжлийн байгууллагууд үүсэх үндэс суурь тавигдсан.

Үүнээс хойш компаниуд хувьцаагаа олон нийтэд санал болгох үйл ажиллагаа амжилттай хийгдэж, зах зээлд шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнүүд үүсэж эхэлсэнтэй холбоотойгоор Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль 2002 онд, үүний дараа дэлхийн санхүүгийн хямралтай холбоотойгоор Үнэт цаасны хороодын олон улсын байгууллага (IOSCO) -аас гаргасан зарчим, зөвлөмжид тулгуурлан 2013 онд тус тус шинэчлэгдэж батлагдан, мөрдөгдөж байна.

Хөрөнгийн зах зээл дэх олон улсын болон дотоод орчны хурдацтай өөрчлөлтийн улмаас шинээр хөгжиж буй санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэвтрүүлэх, хэрэглэхтэй холбогдсон харилцааг нэн даруй зохицуулж, зөв зохистой хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, мөн төрийн бодлогын шинэчлэлийг цаг алдалгүй авч хэрэгжүүлэх зайлшгүй шаардлага бий болж байна.

Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн компанийн бонд гаргахтай холбоотой зохицуулалтыг сайжруулах, нийтэд санал болгон гаргах үйл ажиллагааг зардал, шат дамжлага багатай болгох, үнэт цаасны арижааны дараах төлбөр тооцоог зохицуулж буй хууль, журмын зохицуулалтыг олон улсын зарчимтай нийцүүлэх шаардлагатай байгаа болон хувьцаат компаниудын засаглал, мэдээллийн ил тод байдлын хэрэгжилт сул байгаа зэрэг нь цаашид зах зээлийг тэлэх, хөрөнгө оруулалтын урсгалыг нэмэгдүүлэхэд зарим хүндрэлүүдийг үүсгэж, хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагыг үүсгэж байна.

Эдгээр хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлагад тулгуурлан Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг дараах ерөнхий шинэчлэлүүдийг агуулсан байхаар төлөвлөн боловсрууллаа.

1.Хөрөнгийн зах зээлд шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэвтрүүлэх, түүний эрх зүйн орчныг бий болгох зорилгоор Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалтын хүрээг өргөтгөж, биржийн болон биржийн бус зах зээлийг ялгаатайгаар тодорхойлох бөгөөд үүнтэй холбогдсон харилцааг нэмж зохицуулна.

2.Мэргэжлийн, урт хугацаат хөрөнгө оруулагчдыг хөрөнгийн зах зээл дээр бий болгох, тогтвортой ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор хамтын болон хувийн хөрөнгө оруулалтын сангийн зохицуулалтыг ялгаатай тогтоох, хувийн хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагааг дэмжсэн зохицуулалтыг бүрдүүлнэ.

3. Олон улсын жишгийн дагуу үнэт цаас гаргагчийн нийтэд санал болгон анх удаа болон нэмж үнэт цаас гаргах ажиллагааг андеррайтерын компаниар дамжуулан зохион байгуулах замаар нийтэд санал болгон үнэт цаас гаргах ажиллагааг хялбар болгох, зардал, өртгийг бууруулах, анхдагч зах зээлийн арилжааны шимтгэлгүй болгох, андеррайтерын үүрэг, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, хөрөнгийн зах зээлд чанартай бүтээгдэхүүний тоог өсгөнө.

4.Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлд үнэт цаасны арилжааны дараа төлбөрт горим, төлбөрийн эсрэг нийлүүлэлтийн зарчмыг нэвтрүүлсэнтэй холбоотойгоор төлбөрийн чадваргүйдлийн эрсдэлийг удирдах, зах зээл дээр шинээр бий болох клирингийн гишүүн, төлбөрийн баталгааны сан, төлбөр тооцоог эцэслэх, үнэт цаасны болон мөнгөн хөрөнгийн номинал данстай холбогдох зохицуулалтуудыг нэмж тусгана.

5.Хөрөнгийн зах зээл дээр технологийн дэвшилд суурилсан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэвтрүүлэх, энэ хүрээнд зохицуулалтын туршилтын орчин үүсгэх эрх зүйн орчныг нээлттэй болгохтой уялдуулан зохицуулагч байгууллагын эрхийг хуулийн хүрээнд нэмэгдүүлнэ.

6. Хөрөнгийн зах зээл дээрх кастодиан банкнуудын эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгож, номинал дансанд өмчлөх эрхийн бүртгэлийн баталгаажуулалт, харилцагчийн хөрөнгийг хадгалах, хамгаалахтай холбоотой зохицуулалтыг тодорхой болгоно.

7. Хөрөнгийн зах зээл дэх өөрийгөө зохицуулах байгууллагуудын төрлийг ялган тэдгээрийн эрх, үүргийн хүрээг тодорхой болгон тогтоох замаар зах зээл дээрх төрийн зохицуулагч байгууллага болон өөрийгөө зохицуулах байгууллага хооронд үүсэж буй чиг үүргийн давхардлыг арилгана.

8. Хувьцаат компаниудын мэдээллийн ил тод байдал, компанийн засаглалыг сайжруулах, хувьцаа эзэмшигчдийн эрхийг эдлүүлэх, жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор зохицуулалтын дүрэм журмыг нэгтгэх, хариуцлагыг өндөржүүлэхтэй холбоотой зохицуулалтыг нэмж тусгана.

9. Хувьцаат компаниудын гаргасан шийдвэрийн дагуу хийгдэх компанийн үйл ажиллагааны мэдээллийн урсгалыг тодорхой болгож, хувьцаа эзэмшигчдийг тэдгээрийн шийдвэрт нөлөө бүхий мэдээллээр цаг тухай бүр хангах нөхцөл бүрдэнэ.

10. Хөрөнгийн зах зээлтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан хууль хоорондын уялдаа холбоог сайжруулж, шаардлагатай зарим давхардал, зөрчил, хийдлийг арилгана.

Түүнчлэн хөрөнгийн зах зээлийн холбогдох хууль, эрх зүйн орчныг цогцоор нь сайжруулах хүрээнд Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хуулийн зохицуулалтыг сайжруулан нэмэлт өөрчлөлт оруулан боловсруулсан бөгөөд хууль тогтоомжийн уялдаа холбоог хангах, татварын орчныг сайжруулах зорилгоор Компанийн тухай хууль, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль, Хувь хүний орлогын

албан татварын тухай хууль болон холбогдох зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, зарим татварын хөнгөлөлт үзүүлэхээр дагалдах хуулийн төслүүдийг боловсруулсан.

Хуулийн төслийг боловсруулах явцад Ажлын хэсгийн хэлэлцүүлгийг 3 удаа, олон нийтийн хэлэлцүүлгийг 2 удаа зохион байгуулж, яамд болон бусад холбогдох байгууллагуудын саналыг нийт 3 удаа албан бичгээр авсан.

Хуулийн төсөлд нийтдээ 300 гаруй санал холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, зах зээлийн мэргэжлийн оролцогчид, хөрөнгө оруулагчдаас бичгээр болон хэлэлцүүлгийн явцад ирсэн ба эдгээр саналын 90 орчим хувийг хүлээн авч хуулийн төсөлд тусгаснаар одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуулийн 30 хувьд өөрчлөлт орохоор байна.

Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдсанаар хуулийн хэрэгжилт, үр нөлөө сайжирч, эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн хувьд дараах эерэг үр дүн гарна:

1. Хөрөнгийн зах зээлд оролцох үйл явцыг хялбаршуулж, урт хугацаат хөрөнгө оруулалт нэмэгдэх, улмаар хувийн хэвшлийн компаниуд хөрөнгийн зах зээлээр дамжуулан санхүүжилт татах үйл явц хялбар болно.

2. Үнэт цаасны зах зээлийн дэд бүтцийг олон улсын зарчим, стандартын дагуу хөтлөн явуулах нөхцөл бүрдэнэ.

3. Хөрөнгийн зах зээлийг тэлэх замаар эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг нэмэгдүүлэн хадгалж, улмаар татварын орлого нэмэгдэнэ.

4. Олон улсын хөрөнгийн зах зээл дээрх шинэ бүтээгдэхүүн, технологи, үйлчилгээг Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлд нэвтрүүлэх эрх зүйн орчин бүрдэж, компаниудын үр ашиг нэмэгдэнэ.

5. Хөрөнгийн зах зээлд дотоодын кастодианаар дамжин оролцох олон улсын хөрөнгө оруулагчдын хөрөнгийг хамгаалах олон улсын жишигт нийцсэн хууль эрх зүйн орчин бий болж, улмаар үүнтэй холбоотой дотоодын хөрөнгийн зах зээлд үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагуудын эрх, үүрэг тодорхой болон гаднын хөрөнгө оруулалт нэмэгдэнэ.

6. Дотоодын болон гадаадын хөрөнгө оруулагчдын хөрөнгө оруулах сонирхол нэмэгдэж, улмаар санхүүгийн зах зээл дээрх мөнгөн урсгал нэмэгдэнэ.

7. Хууль хоорондын уялдаа холбоо сайжирч, хуулийн давхардал хийдэл арилан Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн эрх зүйн орчин боловсронгуй болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР